

У ЧОМУ СЕНС ТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ?

Пам'ятного 1991 р., коли поставала наша незалежна державність, О. І. Микитенко запропонував мені перекласти твір індійського мислителя Рабіндраната Тагора «Націоналізм». Тагор написав есе, спираючись на власні спостереження протягом подорожей до Великої Британії, Японії, Китаю, Сполучених Штатів у 20-х роках нашого сторіччя.

Саме тоді суспільний антиколоніальний рух в Індії набув масового затяжного характеру, і Тагорові неважко було збагнути, що ця боротьба триватиме, аж доки завершиться здобуттям незалежної держави. Це сталося вже по смерті великого письменника, та, га-

даю, що його роздуми над майбутнім рідного краю придалися тим, хто займався устроєм індійського суспільства після повалення колоніального панування. Доречним видається знайомство з цим твором мислячим і діючим представникам будь-якого народу, що по віковому безправному приймакуванню береться за розбудову своєї державної споруди. Які принципи покласти в основу архітектурних задумів? Міркування Тагора з цього приводу, як завжди, оригінальні й цікаві. А до того ж зрозумілі і ніякої інтродукції чи, пак, розмовування не потребують. За винятком одного перекладацького застереження.

Перекладач зі стажем, я, проте, не

можу інакше, як описово і приблизно, викласти, що означає таке «українське» слово «націоналізм» у Тагоровій системі соціальних термінів. Справа в тому, що в англійській (а твір було написано англійською) слово «*nation*» означає і *націю*, і *країну*, і *державу*. Що має на увазі автор? Сам Тагор дещо звужує сферу для наших здогадів власним визначенням нації. Він у пропонованому увазі читачів творі зазначає: «Нація, у сенсі політичного й економічного об'єднання народу, це та якість, якої набуває все населення, зорганізоване для досягнення якоїсь механічної мети».

По прочитанні всього твору складається враження, що Тагор у поняття «націоналізм» у цьому конкретному дослідженні вкладає не стільки ті історично виправдані мотивування і цілі, які

лягають у підвалини національної держави, скільки той негативний заряд колоніалізму, імперіалізму, шовінізму і великодержавності, що його несе в собі *імперська ідеологія* будь-якої просперуючої за певних історичних умов метрополії. Підтверджується це ще й тим, що жодне слово з цієї низки негативних дефініцій великодержавної політики Тагором не використовується безпосередньо, хоча всі вони прочитуються між рядками «Націоналізму», коли йдеться про британську чи «європейську» політику гноблення народів. На противагу цивілізаторському колоніалізму Тагор висуває свій набір цінностей, якими варто керуватися, дбаючи про відродження і утвердження власного народу на історичному просторі.

Віктор БАТЮК